

MA
RTA

A Kőhegyi-kápolna búcsúja

2018. szeptember 8.

Ünnepi szentmise
és a kápolna története

**“Im Anfange war das Wort
und das Wort war bei Gott
und Gott war das Wort.
Dieses war im Anfange bei Gott.”**

Istenünk, ki a boldogságos Szűznek eredendő bűn nélküli fogantatása által méltó lakot készítettél szent Fiad számára, alázattal kérünk, hogy aki Egyszülöttednek előre látott érdemeiért a szent Szűzet minden szeplőtől megőrizted, minket is az ő közbenjárása által tisztán vezess szent színed látására.

Amen.

Ünnepi szentmise

H 292

1. Má-ri-át dí-csér-ni, Hí-vek, jöj-je-tek,
2. Ha ér-tünk Má-ri-a Fi-át kér-le-li,
Mert ő fog-ja kér-ni Fi-át ér-te-tek.
Ké-ré-sét szent Fi-a Meg nem vet-he-ti.
Üd-vöz-légy, Má-ri-a! Mond-ja minden hív,
Ál-dott légy, Má-ri-a! Mond-ja nyelv és szív.

Köszöntés

H: Gyónom a mindenható Istennek és nektek, testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem, gondolatlan, szóval, cselekedettel és mulasztással: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Kérem ezért a Boldogságos mindenkor Szeplőtelen Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, és titeket, testvéreim, hogy imádkozzatok érettem Urunkhoz, Istenünkhöz.

OLVASMÁNY Mikeás próféta könyvéből (Mik 5,1-4a)

Ezt mondja az Úr: Te, efratai Betlehem, bár a legkisebb vagy Juda

Előjáték

Piano introduction in 3/4 time, key of B-flat major. The music consists of a simple harmonic accompaniment in the right hand and a bass line in the left hand. The right hand features a melody of eighth and quarter notes, while the left hand provides a steady bass line with quarter notes.

3 *Hívek*

Vocal entry with piano accompaniment, measures 3-5. The vocal line begins with the lyrics "U - ram ír - gal - mazz,". The piano accompaniment continues with a steady bass line and a melody in the right hand. The lyrics are: U - ram ír - gal - mazz, U - ram ír - gal - mazz, U - ram ír - gal - mazz!

6

Vocal entry with piano accompaniment, measures 6-8. The vocal line continues with the lyrics "Krisz - tus ke - gyel - mezz,". The piano accompaniment continues with a steady bass line and a melody in the right hand. The lyrics are: Krisz - tus ke - gyel - mezz, Krisz - tus ke - gyel - mezz, Krisz - tus ke - gyel - mezz!

9

Vocal entry with piano accompaniment, measures 9-11. The vocal line continues with the lyrics "U - ram ír - gal - mazz,". The piano accompaniment continues with a steady bass line and a melody in the right hand. The lyrics are: U - ram ír - gal - mazz, U - ram ír - gal - mazz, U - ram ír - gal - mazz!

Dicsőség a magasságban Istennek!

♩=90

És a földön békeség a jó a-kar-a-tú-em-be-rek-nek! Di-cső-f-tünk Té-ged!

5

Ál-dunk Té-ged! I-má-dunk Té-ged! Ma-gasz-talunk Té-ged! Há-lát a-dunk Né-ked

9

nagy di-cső-sé-ge dért. U-runk és Is-te-nünk! Meny-nye-i Ki-rály!

13

Min-den-ha-tó A-tya-ís-ten! U-runk Jé-zus Krisz-tus: Egy-szü-lött Fi-ú,

17

U-runk és Is-te-nünk, Is-ten Bá-rá-nya, az A-tyá-nak Fi-a, Je

21

el-ve-szed a vi-lág bű-ne - it: Ir-gal-mazz ne-künk! Te el-ve-szed a vi-lág bű-ne

25

- it hall-gasd meg kö-nyör-gé-sün - ket! Te az A - ty a jobb-ján ülsz:

30

Ir-gal-mazz ne-künk! Mert e-gyedül Te vagy a szent-lek te vagy az Úr! Te vagy az

34

egy-et-len Föl-ség: Jé - zus Krisz - tus! A Szent-lé-lek-ke-l e - gyütt az A - ty a - is - ten

39

di - cső - sé - gé - ben. A men.

nemzetségei között, mégis belőled születik majd nekem, aki uralkodni fog Izrael felett. Származása az ősidőkre, a régmúlt időkre nyúlik vissza. Ezért elhagyja őket az Úr, míg nem szül, akinek szülnie kell, és testvéréhez, Izrael fiaihoz vissza nem tér a maradék. Föllép és legelteti nyáját az Úr erejében, az Úrnak, az ő Istenének, fenséges nevében. Akkor biztonságban élnek, mert hatalmát kiterjeszti egészen a föld határáig: és ez lesz a béke.

Ez az Isten ígéje.

H: Istennek legyen hála.

SZENTLECKE Szent Pál apostolnak a rómaiakhoz írt leveléből

(Róm 8,28-30)

Testvéreim! Tudjuk, hogy az Istent szeretőknek minden a javukra válik, hiszen ő saját

D 44

Glor würdige Kö-ni-gin, himmli-sche Frau!
Mil-de Für-sprecherin, reinste Jung-frau!
Wen-de, o wen-de voll hei-li-ger Ruh'
Dei-ne barm-her-zi-gen Au-gen uns zu!

Mutter der Gütigkeit, Mutter des Herrn,
Über die Himmel weit leuchtender Stern,
wende, o weiseste Führerin Du,
Deine barmherzigen Augen uns zu!

elhatározásából választotta ki őket. Akiket ugyanis előre ismert, azokat eleve arra rendelte, hogy Fiának képmását öltsek magukra. Így lesz ő elsőszülött a sok testvér között. Akiket előre erre rendelt, azokat meg is hívta; akiket meghívott, azokat igazzá tette; akiket pedig igazzá tett, azokat meg is dicsőítette.

Ez az Isten igéje.

H: Istennek legyen hála.

Alleluja

EVANGÉLIUM Szent Máté könyvéből (1,18-23)

Jézus Krisztus születése így történt: Anyja, Mária, jegyese volt Józsefnek. Mielőtt azonban egybekeltek volna, kitűnt, hogy Mária gyermeket fogant méhében a Szentlélektől. A férje, József igaz ember volt, nem akarta őt megszégyeníteni, ezért úgy határozott, hogy titokban bocsátja el. Míg ezen töprengett, megjelent neki álmában az Úr angyala, és így szólt: József, Dávid fia, ne félj attól, hogy feleségül vedd Máriát, mert a benne fogant élet a Szentlélektől van. Fia születik majd, akit Jézusnak nevezel, mert ő váltja meg a népet bűneitől."

Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr a próféta által mondott:
*Íme, a szűz gyermeket fogan és fiút szül,
és az Emmánuel nevet adják neki,
ami azt jelenti: „Velünk az Isten.”*

Ezek az evangélium igéi.

H: Áldunk Téged Krisztus.

Szentbeszéd

H: HISZEK EGY ISTENBEN, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében. És Jézus Krisztusban, az Ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban; aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától; szenvedett Poncius Pilátus alatt; megfeszítették, meghalt és eltemették. Alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadt a halottak közül; fölment a mennybe, ott ül a mindenható Atyaisten jobbján; onnan jön el ítélni élőket és holtakat. Hiszek Szentlélekben. Hiszem a katolikus Anyaszentegyházat; a szentek közösségét, a bűnök bocsánatát; a test feltámadását és az örök életet. Ámen.

Egyetemes könyörgések

Örvendezzünk, testvéreim, a mai ünnepen, mert hatalmas közbenjárónk született! Kisboldogasszonnyal együtt könyörögjünk mennyei Atyánkhoz!

1. Add, Urunk, hogy Szűzanyánk születésében minden ember felismerje megváltásunk hajnalhasadását!

H: Kérünk téged, hallgass meg minket!

2. Add, Urunk, hogy Egyházad pásztorainak szolgálata által mindnyájan újjászülessünk az örök életre!

H: Kérünk téged...

3. Add, Urunk, hogy égi Anyánk közbenjárására megszülessék a földön a béke!

H: Kérünk téged...

4. Add, Urunk, hogy a betegeket és a szomorúakat is örvendeztesse meg a „Szomorúak Vigasztalójának” születése!

H: Kérünk téged...

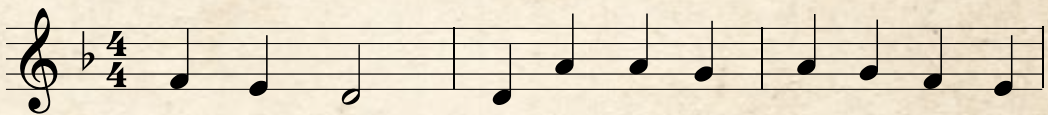
5. Add, Urunk, hogy Kisboldogasszony mai ünnepe mennyei születésnap legyen elhunyt testvéreink számára!

H: Kérünk téged...

Felajánlás - H 169

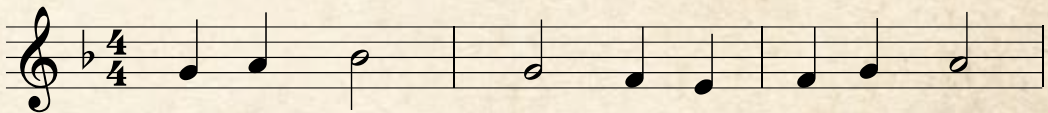
1. Nagy ö- röm- mel, é- nek- lés- sel Zen- ge- dez- nek
2. Nap su- ga- rát, hold vi- lá- gát Új ö- röm- re

az e- gek, Vi- dám- sá- got, nyá- jas- sá- got
ter- jesz- tik, Az an- gya- lok, é- gi ka- rok

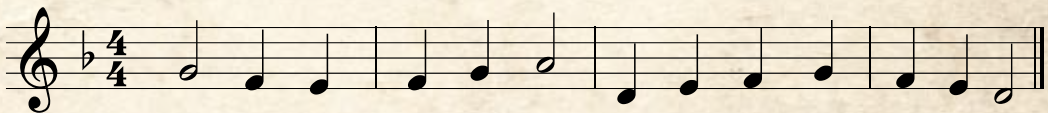
Mu- tat- nak a föl- di- ek; Mert ma Szűz
É- ne- kek- kel dí- csé- rik. Az- ál- tal

Má- ri- a Mint a leg- szebb ró- zsa,
hir- det- nek A bűn- be- es- tek- nek

Bim- ba- já- ból ki- nyí- la. Szű- zes- ség vi- rá- ga,
Ö- röm- met min- de- nek- nek, Hogy a Jé- zus any- ja

É- kes li- li- o- ma, Kis- asszonyunk, Má- ri- a!
Szü- le- ték, Má- ri- a. Bű- nő- sök párt- fo- gó- ja.

3. Ez bizonyjal valósággal vígasságnak nagy napja,
Megszületett, Mária lett lelkeinknek istápjá.
Jessze gyökerének, Áron vesszejének
Általa nyílt virága,
Üdvözlégy, áldott légy, kegyes szószólónk légy,
Kisasszonyunk, Mária!

Előjáték:

Hívek:

Szent vagy! Szent vagy! Szent vagy! Min-den-ség

U-ra Ís-te - ne! Di-cső-sé-ged be-töl-ti a meny-nyet és a föl-det!

Ho-zsan-na a ma-gas-ság ban! Ál-dott a-ki jön az Úr ne-vé-ben.

Ho - zsan - na a ma - gas - ság - ban!

H: MI ATYÁNK, aki a mennyekben vagy, szenteltesd meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, amint mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket kísértésbe; de szabadíts meg a gonosztól.

Lassan

Előjáték:

2

Hívek:

Is - ten Bá - rá - nya! Te él - ve - szed a vi - lág bû - ne -

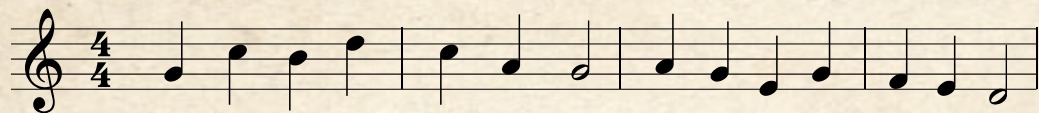
5

- ít: ir - gal - mazz né - künk! Is - ten Bá - rá - nya! Te

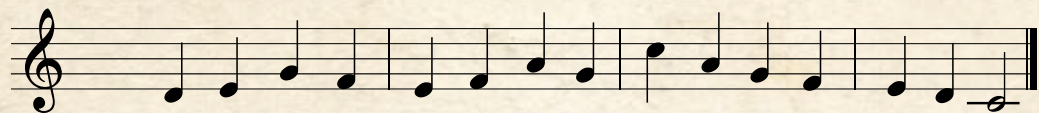
8

él - ve - szed a vi - lág bû - ne - ít: adj ne - künk bé - két!

Szentáldozás - H 114

1. Ég- ből szál- lott szent ke- nyér Ér- tünk on- tott drá- ga vér
2. Vég- he- tet- len Is- ten- ség, Sze- re- tő nagy ke- gyes- ség!

Hit- tel ál- dunk és i- má- dunk, bár az el- me föl nem ér.
Az ol- tá- ron ve- lünk áld- jon Té- ge- det a föld s az ég.

3. Ó mennyei seregek!
Velünk egyesüljetek,
Tiszta lelkek, az Istennek
Irgalmáról zengjetek.

5. Legyen egy szív, egy lélek
Azokban, kik dicsérnek.
Ó nagy Isten! e szentségben
Nyerjék meg, mit remélnek.

4. Nap, hold, s fényes csillagok
Imádságra gyűljatok:
Hitünk fénye őt dicsérje,
Kit ragyogva áldotok.

6. Reménységünk csak te vagy,
Jézus, kérünk, el ne hagyj:
Légy vezérünk, s hogy célt érzünk,
Országodba befogadj.

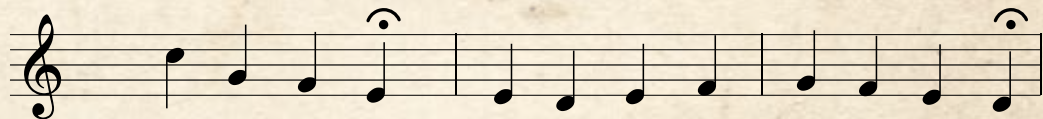
D 25

Menschen öffnet eure Au- gen, sehet, was zu- ge- gen
ist, Tut mit Andacht den an- schauen. Der sich
nennet Je- su Christ. Hier steht Er auf dem Al-
tar, Gibt sich uns zur Speise dar, Große Gna- den Er aus
tei- let jedem Menschen, jedem Menschen, jedem
Menschen, das ist wahr.

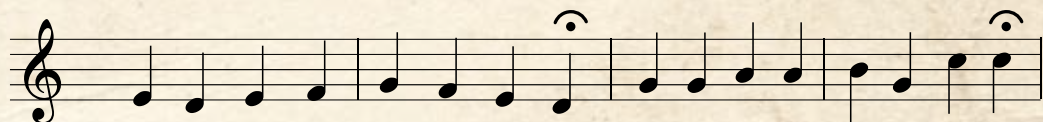
H 136

1. Üd- vöz- légy Ol- tá- ri szent- ség! Cso- dá- la- tos
2. Ha szen- tek- nek nagy szí- vé- vel, An- gya- lok- nak

szent is- ten- ség! Té- ged szív- ből mind i- má- dunk
lángnyelvé- vel Köszönthet- ne min- den lé- lek,

Ol- tá- rod- nak trón- ján ál- lunk Üdvözlégy szent Szakra- men tom!
Mél- tón úgy sem dí- csér- nek.

Száz- e- zer- szer, meg e- zerszer én Jé- zu- som!

3. Öntsd szívembe olajodat, égesd benne világodat;
Nagy Szentség! ó térj be hozzám,
Mert szívem csak Téged kíván:
Üdvözlégy, ...

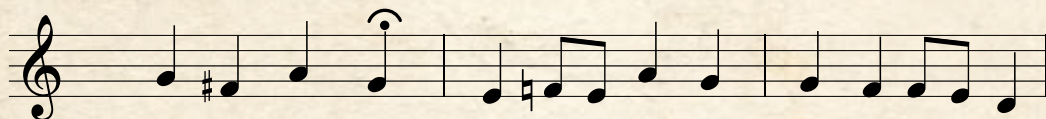
4. Életünknek végóráján, hogy ne ejtsen meg a Sátán,
Te légy erős én gyámolom,
Mert csak nálad az oltalom.
Üdvözlégy, ...

*Befejezés
Köszönet*

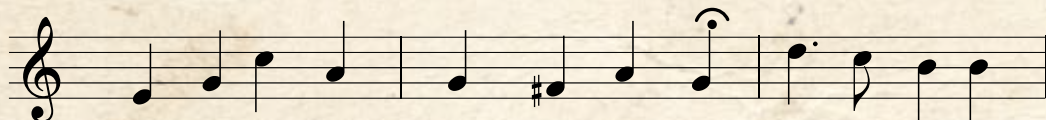
PÁPAI HIMNUSZ

1. Hol szent Pé- ter sír- ba té- ve És Rómá- nak
2. A- rany fö- dél, már- vány fa- lak Sa Va- ti- kán

do- bog szí- ve, Ez- rek aj- kán, e- zer nyel- ven
visszhangza- nak, Sa hét ha- lom tág kö- ré- ben

Hő i- ma zeng é- des- de- den: Tartsd meg, Is- ten
meg- har- san- va kö- rül röppen:

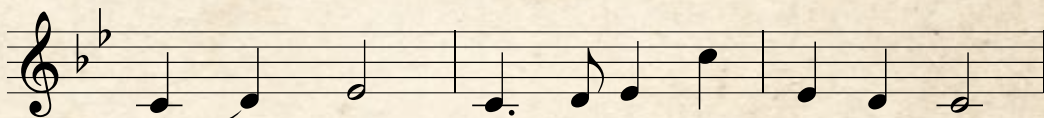

szent a- tyán- kat, Krisztus- nak hely- tartó- ját!

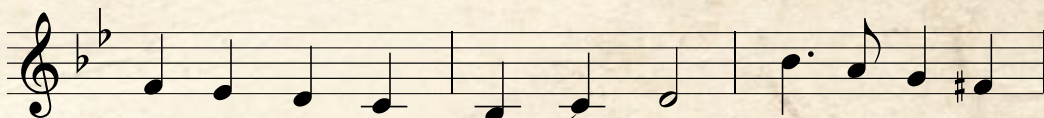
MAGYAR HIMNUSZ

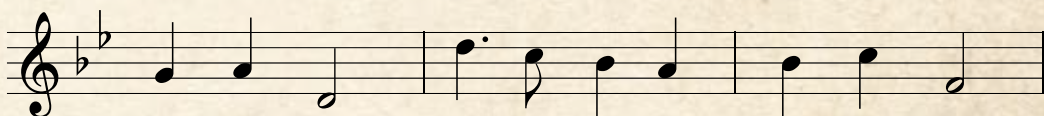
1. Is- ten, áldd meg a ma- gyart, Jó kedv- vel, bő-
2. Szánd meg, Is- ten, a ma- gyart, Kit vé- szek há-

ség- gel, Nyújts fe- lé- je vé- dő- kart,
nyá- nak, Nyújts fe- lé- je vé- dő- kart,

Ha küzd el- len- ség- gel; Bal- sors a- kit
Ten- ge- rén kín- já- nak.

ré- gen tép, Hozz re- á víg esz- ten- dőt,

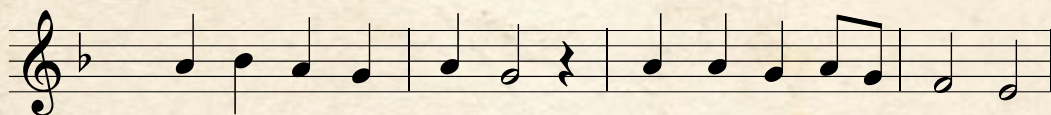

Meg-bűnhőd-te már a nép. A múl- tat s jö- ven- dőt.

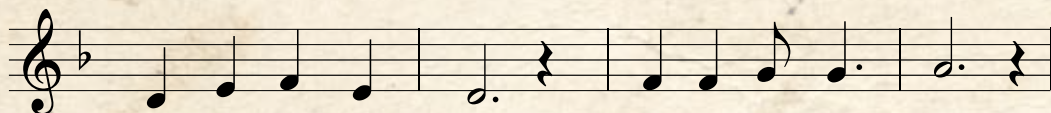
BOLDOGASSZONY ANYÁNK

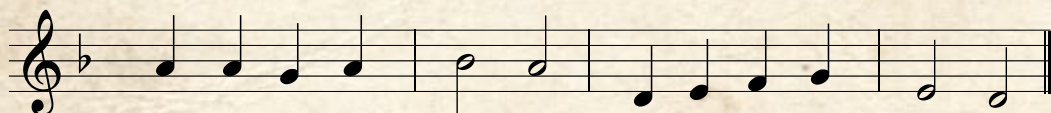
1. Boldog-asszony Anyánk, Ré-gi nagy Pát-ró-nánk!
2. Ó A-tya Is-tennek Kedves szép le-á-nya,

Nagy ín-ség-ben lévén, így szó-lít meg ha-zánk:
Krisztus Jé-zus Anyja, Szentlé-lek mát-ká-ja!

Ma-gyar-or-szág-ról, Édes hazánk-ról,

Ne fe-lejt-kez-zél el Szegény ma-gya-rok-ról!

Köszöntő

Először 2010-ben vettem részt a csíksomlyói búcsún. Aki már volt ott, az tudja, hogy ez az esemény és maga a helyszín leírhatatlan. Ha az ember teheti, ide minden évben el kell utaznia. Hazafelé az úton eszembe jutott a budaörsi Kőhegyi-kápolna búcsújának története, amelyet gyermekkoromban családomtól hallottam. Dédszüleim mézeskalácsosok voltak és a környéken minden búcsún sátrat vertek, amelynek vasait a mai napig megőriztük. Talán fel sem fogtam akkor, amiről meséltek, hogy Budaörsön mi volt egykoron...

A kápolna újjáépítése óta sokat beszélgettem barátaimmal arról, hogy jó lenne ezt a hagyományt feleleveníteni. Igazán akkor értettem meg miről is van szó, amikor elolvastam egy diplomamunkát, amely a Budaörsi Passióról és részben a kápolnaépítő Wendler Ferencről szól. Ebből a munkából csupán a valószínűsíthető tényeknek lettem birtokosa, ám a lényegét Csíksomlyón értettem meg. Mi is a búcsú? Miért zarándokolnak el az emberek a világ másik végéről erre a székelyföldi településre? A csíksomlyói búcsú kapcsán gondoltuk azt, hogy Kőhegyi-kápolnánk történetével jó lenne mélyebben is foglalkozni, hiszen egykor ide is ezrével zarándokoltak a hívők. Miért?

A mi kápolnánk is egy nyeregben található, gyönyörű helyen és kilátással, valamint olyan történeti és lelki háttérrel, amelyre méltán lehet büszke nemcsak városunk, hanem tágabb környezetünk is. A Kőhegyi-kápolnát – a helyi német nemzetiségi önkormányzat kezdeményezésére nagyrészt budaörsiek és egykor innen kitelepített németek – közadakozásból 2003-ban újjáépítették. A kápolna önmagában „csak” egy objektum, a tartalmat, amiért ez a kápolna épült, nekünk kell újra felépítenünk. Hisz a mi kis Csíksomlyónk lényegében itt van...

Szeretnénk, ha Budaörsön ez a szép hagyomány újult erőre kapna, megerősödne, gazdagítva ezáltal a település értékeit. Annak érdekében hívtuk életre tehát ezt a kiadványt, hogy mindenki megismerje a Kőhegyi-kápolna történetét, egykori, Budaörsön is túlmutató jelentőségét, valamint az építő Wendler Ferenc életútját. Reméljük ezzel a kis füzettel sokaknak felkeltjük érdeklődését a kápolna iránt és így a jövőnek lehetünk önkéntes napszámosai!

Kovács Richárd elnök
Wendler Ferenc Szűz Mária Alapítvány

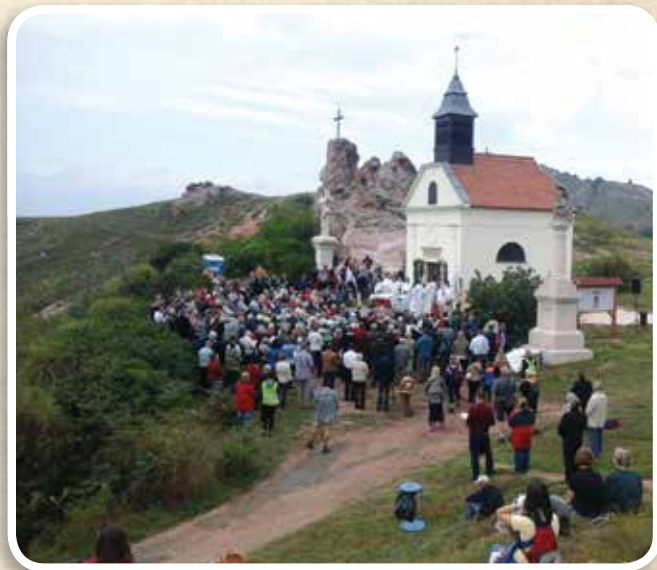

Dr. Pintér Gábor,
a szentmisét celebráló főpap

A Belarusz Köztársaság apostoli nunciusa 1964-ben született Kunszentmártonban. A kecskeméti Piarista Gimnáziumban érettségizett 1982-ben. Pappá hat évvel később, 1988-ban szentelték Vácott. 1996-ban lépett az Apostoli Szentszék diplomáciai szolgálatába. 2005-ben nunciatúrai tanácsosnak, 2007-ben pápai prelátusnak nevezték ki. Haitin, Bolíviában, Skandináviában, Franciaországban, a Fülöp-szigeteken és Ausztriában is teljesített diplomáciai szolgálatot. Teológiai és jogi doktorátust szerzett.

Ferenc pápa 2016. május 13-án apostoli nunciusnak nevezte ki a Belarusz Köztársaságba, ezzel együtt érseki rangra emelve őt. Ugyanebben az évben július 15-én Pietro Parolin bíboros, szentszéki államtitkár – Erdő Péter bíboros, Esztergom-budapesti érsek és Beer Miklós váci megyéspüspök társszentelők részvételével – a váci székesegyházban püspökké szentelte.

Képek a korábbi kápolna búcsúkról

Budaörs egyik legjelentősebb látnivalója a Kőhegyen álló kápolna, amelynek története szorosán összekapcsolódik a település több mint két évszázados német múltjával. Ennek kezdete a XVIII. század első felére tehető, amikor a települést birtokló Zichyek – a Habsburg-udvar politikáját követve és számos földbirtokos családhoz hasonlóan – a Német-Római Birodalomból érkező németeket telepítettek Budaörsre. A település a török kiűzése után az ország egyes területeihez hasonlóan gyakorlatilag néptelen volt. A német telepesek elsősorban föld- és szőlőműveléssel, valamint gyümölcsstermesztéssel foglalkoztak, később pedig sokan közülük helyi iparosként tevékenykedtek. A településen mozgalmas egyesületi élet alakult ki, amelyre – önszerveződése és önállósága mellett – a lakosság mély vallásossága és erős római katolikus lelkiülete volt jellemző. A német lakosság évtizedek alatt olyan jól működő, organikusan fejlődő közösséggé változott, amely kialakította a maga gazdasági, kulturális és vallási struktúráit. A község német lakosságának nagy részét a második világháború után a kollektív bűnösség jegyében Németországba űzték el; ez pótolhatatlan és tragikus embervesztést jelentett Budaörs számára. Az 1946/47-es budaörsi kitelepítések egy német identitásában erős, de szülőföldjéhez való hűségében megkérdőjelezhetetlen gazdatársadalom szétverését jelentették. Ezzel együtt a több mint kétszáz éves német jelenlét eredményeként a település olyan jelentős épített emlékekkel bír, amelyek ma is meghatározzák az 1986 óta városi ranggal bíró Budaörs jellegét és arculatát.

A katolikus templom a település egyik központja, amelyet 1745-ben Nepomuki Szent János tiszteletére szentelt fel Helmár János plébános, bár a szakrális hely csak a XIX. század első felében nyerte el mai arculatát. (Budaörs 1744-től rendelkezett önálló plébániával, először az Esztergomi Főegyházmegyéhez tartozott, majd 1993-ban az egyházmegyei határok rendezésekor a Székesfehérvári Egyházmegyéhez került.)

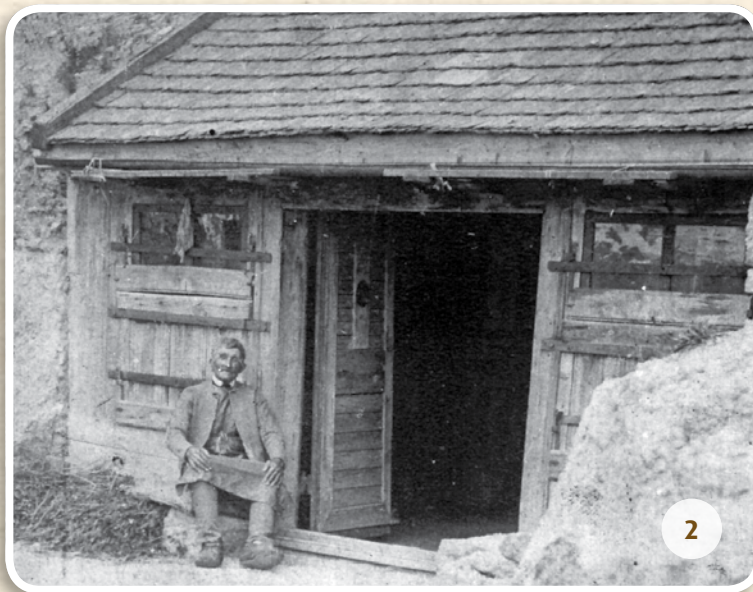
A Budaörsön épülő kápolnák közül nem a kőhegyi az első, hiszen 1808-ban az egykori falu határán, a mai Farkasréti úton, majd 1817-ben a Kálvária-dombnál már emeltek kápolnát, de megépítésének előzményei, története, az építő személye és az építményhez fűződő emlékek révén mégis a Kőhegyi-kápolna mondható a legjelentősebbnek. Már keletkezésétől fogva számos tanulmány, újságcikk és visszaemlékezés íródott történetéről, ugyanakkor az eddig megtalált forrásokat rendszerező, ill. az alig kutatott dokumentumokat (pl. az esztergomi Primási Levéltár és a Budaörsi Római Katolikus Plébánia vonatkozó iratanyaga, a Wendler-család leszármazottainak iratai) módszeresen feldolgozó tudományos igényű munka még nem készült a témával kapcsolatban. Ez a kiadvány egyrészt ezen kutatásokat kívánja elősegíteni, másrészt kísérletet tesz arra, hogy a jelenlegi ismeretek alapján összefoglalja és minél szélesebb körben megismertesse a Kőhegyi-kápolna történetét.

Wendler Ferenc életét, valamint a Kőhegyi-kápolnával kapcsolatos eseményeket elsősorban a családi feljegyzések és krónikák, ill. a későbbi tanulmányok alapján rekonstruálhatjuk. Ezek több ponton ellentmondanak egymásnak, így az adatok további kutatásokat tesznek szükségessé. A történetben számos legendás és népi vallásosságra utaló elem is megtalálható, ugyanakkor az alaptörténet kiemelt figyelemre tarthat számot.

A Kőhegyi-kápolna építője, Wendler Ferenc jámbor és mélyen vallásos földműves család gyermekeként látta meg a napvilágot 1815. június 29-én Budaörsön. Dédapja, Wendler Kristóf a pestisjárványt követő második betelepítés idején, az 1740-es években települt a szászországi Meissenből Budaörsre. A család eredetileg evangélikus volt, de miután letelepedett a községben, áttért a katolikus hitre. A források szerint a Wendlerék már 1788-tól készítették a budaörsi úrnapi virágszőnyeg egyik kápolnáját. Ezt a hagyományt Wendler Ferenc is szerette volna folytatni, ám helyette testvérei kapták meg ezt a feladatot. Valószínűleg ennek kiváltására és az Oltárszentség iránti tiszteletből vállalta el 1838 és 1846 között, hogy minden évben Péter-Pál napján (június 29.) biztosítja a templom gyertyaszükségletét. Ezt a feladatot később apja és rokonai vették át. Wendler Ferenc 1835-ben vette feleségül Frank Jozefát, akitől András fia született.

Wendlernek először 1841-ben jelent meg álmában Szűz Mária, majd 1847. június 29-i álmában a Kőhegyen ázott egy vadrózsabokornál és minden rózsában Jézus anyjának arcát látta meg. Riedl Ferenc helytörténész szerint a rózsaszirmokon már ez állt: „*Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás.*” Június 30-i álmában egy egyre növekvő úrnapi kápolnáról álmodott, amelyet második feleségével, Hartmeyer Rozáliával díszített. Őt felesége 1850-ben bekövetkezett halála után vette nőül, akitől négy lánya született. 1849-ben Wendler ismét a Szűzanyával álmodott, aki védelmezően takarta be köpenyével, majd Wendler kérdésére igennel felelt arra, hogy szolgálhatja-e őt. (A köpeny a keresztény szimbolikában Mária oltalmának jelképe.)

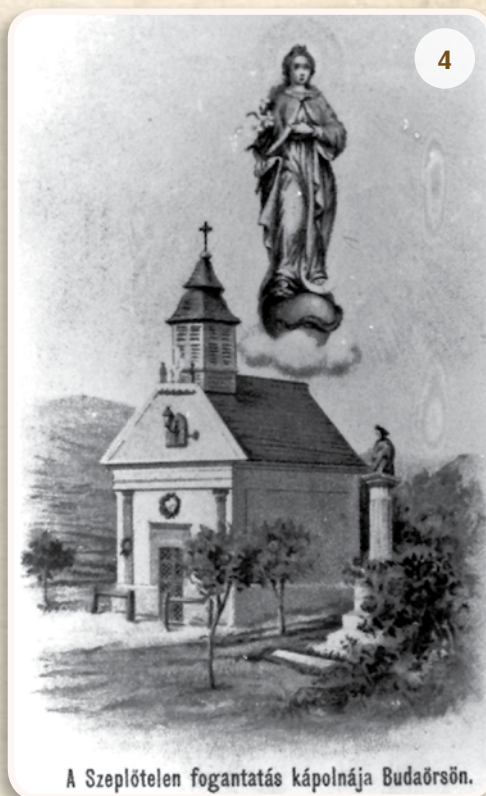
1853 júliusában Wendler Ferenc agyagbányában dolgozott, amely beomlott, ám a szerencsétlenséget túlélte, s ezt a csodás esetet Szűz Máriának tulajdonította. 1854. június 29-én, 39. születésnapján ismét Szűz Máriával álmodott, ebből Wendler már egyértelműen arra következtetett, hogy Istennek és Jézus anyjának tervei vannak vele.

Ugyanebben az évben december 3-án testvérével, Antallal felment a Kőhegyre és megjelölte azt a rózsabokrot, amelyen hét évvel korábbi álmában Szűz Mária arcát látta. Elhatározta, hogy azon a helyen kápolnát emel a Szűzanyának, majd még ugyanazon a napon tervéről tájékoztatta Brunner János plébánost, akinek álmait is elmondta. Papja figyelmeztette a várható anyagi terhekre, ám a Wendler-család minden vagyonát lekötötte biztosítéknak az épület létrehozására. Ebben az időszakban több alkalommal is megkísérelte a Sátán, annak érdekében, hogy elálljon kápolnaépítési tervétől. Wendler kísértéseivel szemben Szent Mihály arkangyalhoz könyörgött, s hitét megerősítette azáltal, hogy műve létrehozásával hányan fognak megtérni és nyernek üdvösséget. Ezekről beszámolt Brunner plébánosnak is, akinek már egyértelműen arról beszélt, hogy a Szeplőtelen Fogantatás tiszteletére szeretné a kápolnát megépítenni, ahogy 1847-es álmában látta. Ez idő tájt, 1854. december 8-án hirdette ki Rómában IX. Pius pápa Szűz Mária Szeplőtelen Fogantatásának hittételét. A dogma lényege, hogy Mária, Jézus anyja különleges kegyelem által soha nem követett el bűnt, mivel Isten eleve megóvta őt az áteredő bűn hatásától.

Ezt a tökéletes védettséget nevezzük szeplőtelen fogantatásnak. A plébános jelentést tett az ügyről Scitovszky János esztergomi érseknek, akinek később a kápolna építési terveit is elküldték.

A Szeplőtelen fogantatás kápolnája Budaörsön.

A kápolnát már Dobronyi Mihály plébánossága idején 1855. október 15-én szentelte fel Peitler Antal későbbi váci püspök. Hosszú körmenet vonult a Kőhegyre, az egész falu sajátjának érezte az eseményt. Az ünnepi szentbeszédet Krotky József, a Központi Papnevelő Intézet spirituálisa tartotta,

Riedl Ferenc feljegyzései alapján a pápa 1854. december 20-án beleegyezett a kápolna felépítésébe, amelynek elkészültére és gondozására Wendler Ferenc és családja kötelezettséget vállalt. (Az elkövetkező kutatásoknak kiemelt figyelmet kell szentelniük a pápa, az esztergomi érsek és a plébános közötti, kápolnával kapcsolatos esetleges levelezéseknek.) Scitovszky érsek 1855 februárjában enge-

délyezte a kápolna felépítésének terveit, bár nagyobb méretet javasolt. Ugyanebben az évben május 5-én Brunner plébános helyezte el a kápolna alapkövét, majd megkezdődött az építkezés, amelyet – az elbeszélések szerint – a Sátán meg-megújuló, Wendlert szándékában megingatni kívánó kísértései próbáltak gátolni. Egy alkalommal Wendler már-már az öngyilkosság gondolatával is foglalkozott, ám a Szűzanya újbóli megjelenése visszatérítette vállalt küldetéséhez.

aki prédikációjában a következőket mondta: „Ó, Ti boldog budaörsiek! Falutok egyik lakója, nevén kell neveznem, Wendler Ferenc jámbor cselekedeteivel kitüntette magát. Csontjai majd elporladnak egyszer, de a neve akkor is híres lesz. Mária, a Szeplőtelenül Fogantatott otthona áll itt. E helység nevét megjegyzik, és ez örök időkre feljegyezve marad!” A hagyomány szerint a kápolna szentelésére IX. Pius pápa Mária-szobrot küldött Rómából, amelyet először a templomban őriztek. A források arról számolnak be, hogy a szobrot Bécsben készítették, ám pontos eredete máig bizonytalan. Az alkotás kb. 70 cm magas, fából készült, Szűz Máriát 12 csillaggal, kék palástban ábrázolja.

1856-ban állították fel a kápolna mellett a Szentháromság-szobrot. 1857-ben meghalt Wendler Ferenc második felesége is, ezután kezdett Wendler kereszt alakú barlangot vájni a kápolna melletti sziklába, annak érdekében, hogy felköltözzön műve mellé. Ugyanebben az évben létrehozta a Wendler Ferenc-féle Szűz Mária Alapítványt a kápolna fenntartására. 1875-ben az esztergomi érsek megerősítette az alapítvány érvényességét, Wendler pedig alapítványi összegét kiegészítette, arra a célra, hogy minden év október 15-én, Avilai Szent Terézia ünnepén a kápolnánál énekes misét tartsanak. 1878 februárjában Wendler Ferenc felköltözött a hegyre és remeteként

barlanglakásában lakott, életét a kápolna gondozásának szentelte. Családja gondoskodott róla, hideg élelemmel látta el, ám Wendler továbbra is a legnagyobb egyszerűségben, kiemelkedő jámborsággal élt a hegyen. A kápolna őszi búcsúnapján és más alkalmakkor sok zarándok és érdeklődő kereste fel az általuk „szent embernek” nevezett Wendlert, akinek alkotása Budaörsön kívül is óriási ismertségre tett szert. Sokan jöttek Vértesacsáról, Etyekről, Torbágyról, Zsámbékról, Budakeszről, Budafokról, Budáról, Törökbálintról, Diósdról, Budatétényből, Nagytétényből, Dunaharaszti-ból, Taksonyból, Csepelről, Soroksárról, Érdről és Vecsésről is. Bonomi Jenő néprajzkutató szerint számos csodás gyógyulás is történt a helyen, ám ezekről a családtagok nem készítették feljegyzéseket. 1893-ban Wendler Ferenc fia, András házat épített a hegyen és apja mellé költözött, ápolta őt és gondoskodott a kápolnáról. 1896-ban a kápolna területére tulajdonosként bejegyezték a Wendler Ferenc-féle Szűz Mária Alapítványt. 1897. február 21-én elhunyt Wendler Ferenc, sírját a kápolna mögötti helyen jelölte ki. Valószínűleg ezekben az években került a Kőhegy sziklájára vaskereszt is. Wendler Ferenc fia, András az első világháborúig a hegyen élt és gondozta a kápolnát. 1903-ban Vaszary Kolos esztergomi érsek engedélyezte a Wendler-család kérését, hogy a kápolna búcsúnapját a hideg idő miatt ne október 15-én, felszentelésének ünnepén, hanem Szűz Mária születésnapján, Kisboldogasszony ünnepén, szeptember 8-át követő vasárnap tartsák. A nem Budaörsről érkező zarándokok száma Wendler Ferenc halála után erőteljes csökkenésnek indult, részben ezért jellemezte Bonomi a községet elfelejtett zarándokhelyként az 1930-as évek

elején írt tanulmányában. Wendler András 1920-ban halt meg, ezt követően a kápolna ügyeinek intézését Wendler Ferenc második házasságából származó unokája, Grósz Mátyás vette át. 1931-ben a család átadta a kápolna gondozását a Budaörsi Római Katolikus Egyházközségnek. A kápolna és környéke ismét népszerűbbé vált az 1933 és 1939 között zajló kőhegyi Passiójátékok megrendezésével, amikor évente több ezer ember érkezett a községbe. 1936-ban egy viharban megrongálódott a kápolna tornya, amelyet kijavítottak és később átalakítottak. Grósz Mátyás 1943-ban a kápolnát át kívánta építeni és ehhez terveket is kidolgozott. Egy 1943-as Serédi Jusztinián hercegrímás, esztergomi érsek által jegyzett levél alapján a kápolna nem volt búcsújárárhely. A második világháború idején a kápolnát több katonai belövés érte, amelyeket a Wendler-család még ideiglenesen helyreállított. Sík Zoltán plébános 1945 májusában az egyházmegyének küldött jelentésében arról számolt be, hogy a rongálódások mellett a Kőhegyi-kápolnát – a többi kápolnával és emlékhellyel együtt – kifosztották. Az 1945. szeptemberi kápolnabúcsú jó alkalom volt a hatóságoknak arra, hogy számos budaörsit internáljanak, rendőri őrizet alá helyezzenek.

A budaörsi németek döntő részének 1946/47-ben történt tragikus kitelepítése után a kápolna és környezete gazdátlaná vált, állapota folyamatosan romlott. A kápolna mellett álló kőkorpusz és Szentháromság-szobor elpusztult, Wendler Ferenc sírját feldúlták, a szikla tetején álló millenniumi keresztet vasgyűjtésbe vitték. A Passió épületeit lerombolták, a kápolna is egyre rosszabb állapotba került. A Szűz Mária-szobrot a Wendler-rokonsághoz tartozó Kruck József őrizte meg és a Komárom-Esztergom megyei Mocsára menekítette. Az 1950-es évekre a kápolna teljesen eltűnt a Kőhegyről. Az 1990-es években a rendszerváltozás után először a kőhegyi Szűz Mária-szobor került a kutatások középpontjába. 1996-ban Úrnapjára Kruck József egy napra Budaörsre hozta, majd 1997 őszén Szentgyörgyvölgyi Zoltán plébános és Wittinghoff Tamás polgármester kérésére levele alapján kisebb küldöttség vitte Mocsárról Budaörsre a szobrot, miután annak őrzője véglegesen átadta nekik. A kápolna újjáépítésének tervét a Ritter Imre elnök vezette Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzata vetette fel. Az épület tervrajzait és történetét elsősorban Kovács József László egyetemi tanár, a Heimatmuseum első igazgatója tárta fel. A kápolna újbóli felépítése érdekében a helyi német önkormányzat kezdeményezésére, a budaörsi kitelepített németeket összefogó Budaörser Heimatverein közreműködésével adománygyűjtés kezdődött.

A kizárólag magánadományokból épült kápolna alapkövét 2003. május 5-én tette le Varga János plébános, Ritter Imre német nemzetiségi önkormányzati elnök és Kovács József László múzeumigazgató. Az új kápolnát a régi tervei alapján Orbán Tibor tervezte. A felszentelésre 2003. október 15-én került sor, amelynek keretében Spányi Antal székesfehérvári megyéspüspök áldotta meg a kápolnát több száz hívő jelenlétében.

Alig egy évvel később, 2004 szeptemberében a kápolna két harangját és a Rákos Péter szobrászművész által alkotott Szentháromság-szobrot is felszentelték. 2008 őszén Takács Nándor nyugalmazott püspök áldotta meg az egykor a kápolna mellett álló kőkorpuszt, amelyet – Budaörs Város Önkormányzatának anyagi támogatásával és Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzatának szervezésében – Seregi József alkotott újjá. A kőhegyi sziklán az 1950-es évekig álló keresztet is újjáöntötték és a Budaörsi Heimatsverein anyagi támogatásával még 1995 júniusában ökumenikus szertartás keretében szentelték fel eredeti helyén.

A tulajdonos Budaörsi Római Katolikus Egyházközség 2012 őszén visszavette a kápolna fenntartását Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzatától és Budaörs Város Önkormányzata pénzügyi támogatásával felújította és kibővítette az épületet. A kápolnában elhelyezett Szűz Mária-szobrot a Bleyer Jakab Helytörténeti Gyűjtemény (Heimatsmuseum) restauráltatta 2011/2012-ben a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum munkatársaival.

A Kőhegyi-kápolnában évente több alkalommal mutatnak be szentmisét: Húsvéthétfőn, Úrnapiján, szeptember 8-án Kisboldogasszony ünnepén, az ünnepet követő vasárnapon, a kápolna szentelésének napjához (október 15.) legközelebb eső vasárnapon és december 8-án, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén.

10

11

Felhasznált irodalom

- Franz Wendler és a Kőhegyi Kápolna 150 éve/Franz Wendler und die 150 Jahre der Steinberg Kapelle (szerk. Kovács József László, Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzata, Budaörs, 2004)
- Wendler Ferenc kőhegyi kápolnája (Kápolna-kronológia) összeállította: Kovács József László. In: Franz Wendler és a Kőhegyi Kápolna 150 éve/Franz Wendler und die 150 Jahre der Steinberg Kapelle. (szerk. Kovács József László, Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzata, Budaörs, 2004, 35-39.)
- Egyházlátogatások Budaörsön 1397-1933. (szerk. Vass Jenő Sándor, Budaörs Város Önkormányzata, 2002.)
- Bonomi, Eugen: Franz Wendler, der Budaörser „heilige Mann“ und seine Steinberger Kapelle. In: Budaörs, ein vergessener Wallfahrtsort (1933). In: Franz Wendler és a Kőhegyi Kápolna 150 éve/Franz Wendler und die 150 Jahre der Steinberg Kapelle. (szerk. Kovács József László, Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzata, Budaörs, 2004, 69-73.)
- Bajor Beáta Julianna: Budaörsi német kézírásos családi krónikák (A Wendler Krónikától a XX. század közepéig/Deutsche handschriftliche Familienchroniken aus Wudersch/Von der Wendler Chronik bis in die Mitte des XX. Jahrhunderts). Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Német Nyelv és Irodalom Tanszék, diplomadolgozat, Budapest, 2004
- Ballai Rita: A Budaörsi Passió. (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar Hittanár szak, Egyetemes Egyháztörténelem Tanszék, diplomadolgozat, Budapest, 2002)
- Grósz András: Menekültek és internáltak. Budaörs a második világháború végén. (In: Jogfosztások Budaörsön/Entrechtungen in Budaörs 1944-1948. Bleyer Jakab Helytörténeti Gyűjtemény, Budaörs, 2010, 47-76.)
- Riedl Ferenc: Wendler Ferenc és az ő kőhegyi Mária-kápolnája. (In: Szülőföldünk Budaörs/Budaörser Heimatbuch, Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzata, Budaörs, 2008. 58-67.)
- Illy Franciska szül. Winkler feljegyzései (kézirat, Bleyer Jakab Helytörténeti Gyűjtemény)
- Budaörser Hausbuch. Szerk.: Dr. Kovács József László – Tóth Györgyné Bencze Mária. Budaörs, Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzat, 2014.

Képek

borítón:

A kápolna és környezete az 1910-es években

1. A kápolna az 1920-as években
2. Wendler Ferenc, a kápolna építője
3. Wendler András és családja (1892)
4. A Kőhegyi-kápolna
5. A kápolna és környezete az 1930-as években
6. A kápolnában elhelyezett Szűz Mária-szobor
7. A Kőhegyi-kápolna és környezete az 1910-es években
8. A lerombolt kápolna és elpusztított környezete az 1950-es években
9. A Kőhegyi-kápolna alapkövetétele (2003)
10. A Kőkorpusz szentelése (2008)
11. A kápolna harangjainak szentelése (2004)
12. Az újjáépített kápolna
13. Spányi Antal székesfehérvári megyéspüspök felszenteli az újjáépített kápolnát (2003)
14. A Kőhegyi-kápolna és környezete napjainkban

Fotók:

Chrestels János, Michelberger Roland,
Bleyer Jakab Helytörténeti Gyűjtemény (Heimatmuseum)
fotó- és dokumentumtára

Írta: Grósz András © 2011

Kiadó: Wendler Ferenc Szűz Mária Alapítvány; Budaörs, 2018

Felelős kiadó: Kovács Richárd elnök

ISBN 978-615-00-2892-7

Támogatók: Budaörs Város Önkormányzata, Budaörsi Római Katolikus Egyházközség,

Bleyer Jakab Helytörténeti Gyűjtemény (Heimatmuseum)

Tördelés: Gregor Gallai – etwas schönes für Herrgott

